

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальська Н. А. Семантико-стилістичні функції паремій: теоретичний аспект. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/73835/06-Kovalskaua.pdf?sequence=3>.
2. Українська мова: Енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.
3. Гаврилова В. В. Теоретичні засади вивчення паремій. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. 2015. № 7. С. 14.
4. Шинкарук О. В. Змістовий аспект англійських прислів'їв і приказок та особливості їхньої структурної побудови. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. 2017. Вип. 276. С. 185–193.
5. Корень О. В. Семантико-синтаксичні моделі англійських прислів'їв. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка (3), 2005. С. 5–15.

Мельничук О. Ю.

група К–11 (Національний університет водного господарства та природокористування)

Науковий керівник – канд. філос. наук, доцент Коберська Т. А.

НЕВЕРБАЛЬНА СЕМІОТИКА У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Міжкультурна комунікація – сфера, яка досліджує особливості вербального та невербального спілкування людей, що належать до різних національних та лінгвокультурних спільнот. Це обмін інформацією, почуттями, думками представників дещо відмінних культур й має місце в науковому, професійному, освітньому світі, туризмі, бізнесі, спорті та особистих контактах. Безумовно, вислови є засобом розуміння думки мовця, й одночасно – засобом аперцепції. Вербальні символи – знакова система, завдяки якій здійснюється кодування ідей призначених до трансляції інформації, однак ми активно використовуємо й невербальні символи. Власне уміння читати мову тіла дає можливість розуміти істинні значення слів того, хто говорить. Зважаючи на те, що вияви невербальної мови зумовлені імпульсами нашої підсвідомості та відсутність можливості підробити ці імпульси дозволяє нам довіряти цій мові інколи більше, ніж звичайному вербальному каналу спілкування. Осмислення невербальної семіотичної системи з позиції її класифікацій, комунікативно-функціонального та прагматичного підходу зумовило актуальність нашого звернення до аналізу даної проблематики.

Дослідженням міжкультурної комунікації займалися: Е. Холл, Г. Крейдлін, А. Піз, А. Байбуріна, Є. Верещагін, В. Мірошніченко, О. Жорнова, Т. Рюлькер, Т. Грушевицька, А. Садохін, Н. Трошина, Дж. Мартін, Є. Більченко та інші. Загалом в аналізі даної проблематики провідним виступає культурологічний аспект, водночас виокремлюється: лінгвістичний аспект (вивчення мовних відмінностей, які можуть впливати на комунікацію між носіями різних мов); соціокомунікативний (до нього належать прийняті суспільством моделі, норми і правила спілкування, налагодження і підтримання контактів); етичний (спрямований на розуміння відмінностей етичних норм, які притаманні різним країнам і націям); психологічний (передбачає вивчення психологічної реакції людей в умовах спілкування з представниками інших держав і етносів) та професійноприкладний (до нього належать сфери застосування знань із міжкультурної комунікації).

У компонентному складі культури виділяють зовнішній рівень – мова, артефакти (предмети культури), міфи, ритуали, традиції, символи та прихований рівень, що містить національну специфіку – норми, життєві установки, базові уявлення, досвід, дії та цінності, які впливають на комунікацію. Таким чином провідною складовою культури, що сприяє формуванню світогляду людини, менталітету народу є мовний код. Міжкультурна комунікація постає взірцем поведінки й має за мету обмін значеннями на основі мовних та культурних кодів. Часто невідповідність жестових знаків породжує потенційні складності перекладу їх мовних позначень з однієї природної мови на іншу. Г. Крейдлін виділяє три види відхилень

від правильного розуміння кінетичного тексту при переході від однієї культури до іншої: неправильна, неповна та надлишкова інтерпретація [3]. При взаємодії культур у процесі комунікації можуть виникати ненавмисні збої й непорозуміння, спричинені відмінностями вербальних і невербальних кодів у носіїв різних культур.

У процесі інкультурації, як відомо, виділяють провідні моделі міжкультурної комунікаційної взаємодії: асиміляція (група та її члени втрачають свою особисту культуру, але засвоюють іншу); інтеграція (входження в іншу культуру шляхом поступового опанування її норм, зразків поведінки, цінностей); маргіналізація (група та її члени втрачають свою культуру, але не долучаються до іншої); сепаратизм (зберігаючи свою культуру, члени групи відмовляються від контактів з іншою); полікультурність (передбачає не лише збереження власної культури, а й збагачення її за рахунок визнання і прийняття іншої культури, готовності до присвоєння інших культур) [1].

Загалом не існує єдиної думки щодо складу невербальних компонентів спілкування, їх класифікація створюється на основі різних критеріїв. У зв'язку з цим вони вивчаються і систематизуються як специфічні комунікативні одиниці для тієї чи іншої культури. Комунікативними невербальними компонентами є сфери: праксодики, кінетики, такесики, проксемики та ольфакторики. Невербальні складові комунікації, згідно класифікації І. Горелова [1] діляться за фізичною природою на: фонаційні, мімічно-жестові, пантомімічні і змішані. Вказівні значення, наприклад, реалізуються за допомогою жестів, описові значення – жести в пантоміміці, питання, значення спонукання, ствердження та заперечення – різними знаками, включаючи змішані, модальні значення фонаційних засобів. Оскільки невербальному знаку притаманний характер зв'язку значення та означуваного запропонована система кінем, згідно класифікації знаків Ч. Пірса, який виділив три типи їх: знаки-ікони, знаки-індекси, знаки-символи [4]. За цією класифікацією кінеми можна поділити на індекси (мимовільні кінеми або асоціації за фактичною суміжністю), ікони (довільні кінеми, засновані на асоціації за подібністю) і символи (довільні кінеми з умовним зв'язком позначення та означуваного).

Наступна класифікація побудована на розрізненні символічних жестів, які можуть приймати своє значення тільки у зв'язку з певною ситуацією спілкування. Окрім того, на перший план висувається семантична характеристика жестів, яка не може бути розглянута у відриві від вербального повідомлення і уточнюється нею. У класифікації жестів П. Екмана і В. Фрізена виділяють такі групи: просторові – рухи, які відображають просторові відносини; ритмічні – ті, що відображають ритм або темп подій; акцентуальні рухи – виокремлюють слово або фразу; идеограми – показують напрямок думки; дейктичні – вказують на об'єкт, місце або результат; кінетограми – відображають рух тіла або непритаманні людині якісь фізичні дії; піктограми – рухи, що зображують в повітрі об'єкт, про який йде мова; символічні рухи – символи, які використовуються, щоб проілюструвати вербальне повідомлення, повторити або замінити слово [2].

Принципово іншу схему класифікації невербальних засобів спілкування запропонував К. Шерер [6]. Він виходить з того, що невербальні засоби транслюються через різні канали і розглядає окремі функції як аспекти однієї і тієї ж одиниці невербальної комунікації. Автор виділяє парасинтаксичну, парасемантичну, парапрагматичну та діалогічну функції невербальних засобів спілкування. Парасинтаксична функція проявляється в сегментації мовного потоку невербальними знаками (ритможестами). Парасемантичну функцію невербальних засобів слід розуміти як відношення невербальних засобів спілкування до змісту вербального повідомлення, що вони супроводжують. Якщо при цьому невербальні засоби підтверджують, підсилюють або ілюструють вербальне повідомлення, то виникає процес ампліфікації. При модифікації невербальний сигнал навпаки послаблює значення вербального повідомлення (наприклад, посмішка у значенні «вибачте» при відмові), але не суперечить йому. Контрадикція вказує на розбіжність значень вербального і супроводжуючого його невербального повідомлення. Парасемантична функція – субституція, при якій невербальне сполучення не підтверджує або спростовує вербальне повідомлення, а повністю його заміщує (порівняймо «емблеми»).

Діалогічна функція полягає в регулюванні послідовності бесіди і в прояві міжособистісних взаємовідносин учасників розмови (наприклад, симпатія, соціальний статус). Вирішальним критерієм в даній класифікації є ставлення невербального знаку до вербальної частини повідомлення і це робить її особливо привабливою як для лінгвістики так і для семіотики.

Проблема міжкультурної відповідності жестів, або, як її зазвичай називають у невербальній семіотиці, проблема універсалізму, тісно пов'язана з інтерпретацією невербального тексту однієї культури носіями іншої. Усній комунікації невербальні коди дуже важливі тому, що вони істотно змінюють якість інформації яка передається вербально для правильного їх розуміння. Сучасні фахівці у галузі лінгвістики відзначають, що дуже важливо в культурах, які різняться активніше впроваджувати в дидактику і методику викладання іноземних мов і культур невербальний компонент комунікації, щоб уникнути неуспішності комунікативного акту.

Отже, взаємодія вербальних і невербальних засобів у міжкультурній комунікації є ефективним механізмом отримання та розуміння інформації, що сприяє підтриманню смислових зв'язків, забезпечує передачу емоційних станів для найбільш адекватного його сприйняття, здійснює механізм цілеспрямованого впливу та підвищує ефективність процесу спілкування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации. М.: Наука, 1980. 104 с.
2. Экман П., Фризен У. Узнай лжеца по выражению лица. С-П. 2019. 320 с.
3. Крейдлин Г. Е. Семантические типы жестов // Лики языка. М., 1998. С. 131.
4. Пирс Ч. С. Избранные философские произведения. Пер. с англ. М.: Логос, 2000. 448 с.
5. Топчій О. В. Теоретичні основи формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх слідчих органах внутрішніх справ // www.nbuv.gov.ua/portal/socgum/nvknuds/2011_2/kopchii.htm.
6. Scherer Klaus R. Die Funktionen des nonverbalen Verhaltens im Gespräch. In: Dirk Wegner (Hrsg.): Gesprächsanalysen. Vorträge, gehalten anla8t.d.5. Kolloquiums d. Inst. Ru Kommunikationsforschung 68und Phonetik, Bonn, 14-16. Oktober 1976. Hamburg, 1977. S. 257-297.

Менська А. В.

група АМ–43 (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент Зубрик А. Р.

НАВЧАННЯ ТЕХНІКИ ЧИТАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Формування техніки читання процес довгий і трудомісткий, у якому найважливішими факторами є мовлення, мислення, сприймання, пам'ять, як слухова, так і зорова та інші фізіологічні особливості дитини. Техніка читання – це прийоми, які забезпечують сприймання літер, буквосполучень, слів та граматичних структур речень. Розуміння цінності техніки читання зумовили мене вибрати дану тему для аналізу. Саме у дітей початкової школи, найбільш розвиненим є процес сприймання. Оскільки саме цей вік є найбільш сприятливим для вивчення іноземних мов, одним із найважливіших завдань вчителя є навчити дитину читати. Без навички читання учням буде дуже складно опанувати мову. В. Сухомлинський стверджував, що молодшим школярам набагато легше прищепити любов до книги, ніж дорослим, адже найсприятливіші умови для вироблення хороших звичок саме у молодшому віці. Навчання техніки читання тісно пов'язана з навчанням техніки письма, адже за допомогою другої дитина запам'ятовує графічний образ слова, що прискорить формування механізмів читання. Щодо навчання техніки читання в основній школи, то даний процес є не менш необхідним. У цьому віці учні закріплюють вивчені знання, використовуючи їх на практиці набагато частіше ніж молодші учні та докладніше вивчають особливості читання окремих слів та літер. Техніка читання є однією і основних складників навчання іноземної мови, а отже досить складна і багатоаспектна.